

Wypożyczalnia książek

Kategorie: Miejsca

Zaraz po utworzeniu getta, zanim wysiedleni z Łodzi Żydzi zadomowili się w nowej dzielnicy mieszkaniowej, ujawniła się wśród „ludu książki” potrzeba czytania. Zaspokojona została poprzez utworzenie wypożyczalni książek J.W. Sonnenberga (ul. Zgierska 19, tj. Hohensteinerstrasse 19), która istniała w tym miejscu nieprzerwanie od 1931 r. Wszystkie inne księgarnie z wypożyczalniami zostały w czasie pierwszej wojennej zimy 1939/1940 zlikwidowane przez Urząd Propagandy Kraju Warty. Sonnenberg miał początkowo 1900 książek w języku polskim i czytelników z klasy średniej oraz z Bałut. Od kwietnia 1940 r. kupował od Łódzian i innych wsiedlonych książki we wszelakich językach, częściowo w niemieckim i angielskim. Na początku 1944 r. biblioteka posiadała 7500 tomów, wśród nich 800 niemieckich. Oprócz dzieł literackich Sonnenberg kupował także podręczniki szkolne, encyklopedie, kompendia wszelkich kategorii naukowych oraz podręczniki języków obcych. Abonament kosztował b-dopiero później 2 mk miesięcznie, wymagana była też kaucja w wysokości 5 mk.

Od maja 1942 r. niemiecki czytelnik, który chciał mieć abonament, musiał jako honorarium wpisowe oddać niemiecką książkę, dzięki czemu bardzo szybko rosła niemieckojęzyczna część biblioteki. Wiosną 1944 r. wypożyczalnia Sonnenberga miała już 4000 abonentów. Spośród polskich autorów bardzo pożądanymi byli (oprócz książek kryminalnych i sensacyjnych) klasycy – Żeromski, Strug, Orzeszkowa, Sienkiewicz, Prus; ze Związku Radzieckiego – Pilniak, Erenburg, Gorki i Ałdanow. Niemieccy czytelnicy sięgali z zamiłowaniem po monografie, dzieła historyczne i filozoficzne oraz po niemieckich klasyków. Najbardziej ulubieni autorzy to Heine, Feutwanger [!]Ludwig i tłumaczenia literatury światowej. Z autorów piszących w jidysz najbardziej popularni byli J. L. Percec oraz Asz.

Oprócz Sonnenberga bibliotekę założył łódzki handlarz książek S. Otelsberg, (ul. Wolborska 44, tj. Rauchgasse), który posiadał 2000 książek i 2000 wypożyczających, tak że książki były cały czas w obiegu. Istniała też pewna liczba mniejszych wypożyczalni, które znajdowały się w prywatnych mieszkaniach. Z biegiem czasu w większość z nich uległa jednak likwidacji.

W getcie istniało również wiele wypożyczalni z książkami w jidysz w prywatnych mieszkaniach, do których kierowały afisze umieszczone na bramach domów „Uwaga Ich’borg arojs jidische Bicher zim lajnen”¹.

Władze tolerowały wszystkie biblioteki. Istniał jednak zakaz posiadania niemieckich książek wojennych oraz tych dzieł, które były zabronione w Rzeszy.

Oskar Rosenfeld

Przypisy

1 Ich borg arojs jidysze bicher cum lejenen (jid.) – Wypożyczam żydowskie książki do czytania.

Źródła

Encyklopedia, s. 122-123.

Referencje

Ten sam tekst został zamieszczony w Kronice, w rubryce „Małe zwierciadło getta” 26 kwietnia 1944 r. – Kronika, t. 4, s. 269–270. W Archiwum Państwowym w Łodzi w dokumentach związanych z Wydziałem Archiwum getta znajduje się odręczny tekst w j. polskim, który mógł stanowić materiał roboczy do hasła: „Czytelnictwo. Głód książek w getcie, wzmożony ogólną bezczynnością, był zaspokajany w słabej mierze co prawda sporą ilością wypożyczalni prywatnych. Mając zdekompletowane księgozbiory, liczące po kilka, paręset lub nawet kilkadziesiąt książek, rozbite komplety, poszczególne tomy dzieł, otwierano wypożyczalnie. Opłaty abonamentowe były różne, zależne w pierwszym rzędzie od stanu i bogactwa księgozbioru. Wahały się od 1 mk miesięcznie w najlepiej urządzonej do 10 fen. tygodniowo lub nawet 10 fen. od książki na przeciąg tygodnia. Specyficznie warunki życia wywoływały sobie właściwe formy powstawania bibliotek. Powstawały zbiory, które można nazwać składkowymi, gdyż wypożyczać z nich mogli składający jedną lub kilka książek, przy czym opłata była bardzo niska (Wydział Gospodarczy). Prywatne jako kaucje brały książkę. Również wiele prywatnych bibliotek zamiast opłaty abonamentowej w gotówce chętnie pobierało je w naturze, tj. w książkach. Największa najlepiej urządzona [J.W. Sonenberga] zawierała około [...] tomów w tym powieściowych [i] naukowych.” – APŁ, PSŻ 1105, Korespondencja z wydziałami i resortami..., s. 82.

Tagi

życie kulturalne Żydzi z Rzeszy i Protektoratu

Data aktualizacji: 16-03-2026

Data dodania: 08-08-2023